

Tolerantlıq xalqımızın qan yaddaşında formalaşmış bir yaşam tərzidir

Qərb dairələrinin iddiaları, Azərbaycanda mövcud olan multikultural mühit qarşısında çox aciz görünür

Qloballaşan dünyamızın kiçik bir zərrəsi olan Azərbaycanın milli-etnik və dini zənginliyinə və rəngarəngliyinə diqqət etdikdə, aydın olur ki, Azərbaycan əhali sayına və ərazisinə görə kiçik görünə bilər, lakin milli-mənəvi dəyərlərinə görə, dünyanın ən qüdrətli dövlətlərindən biridir. Bu dəyərlərin əsasını təşkil edən multikulturalizm və tolerantlıq isə Azərbaycan xalqının qan yaddaşında formalaşmış bir yaşam tərzidir. Tarixin ən keşməkeşli dövrlərində belə, Azərbaycan xalqı bu dəyərlərini qoruyaraq günümüzdə qədər gətirib çıxara bilib. Məhz buna görə də, Qərblə və Şərqi qovuşduğu bir coğrafiyada yerləşən Azərbaycan uzun əsrlərdir ki, Qafqaz bölgəsində tolerantlıq və multikulturalizm ənənələrini, milli və dini dəyərləri uğurla yaşadan bir məkan olaraq tanınıb. Bu səbəbdən də Azərbaycan bir çox azsaylı xalqların, etnik qrupların və fərqli dinlərə inanan insanların yurd -yuva qurduqları, məskən saldıqları məkana çevrilib. Özünün qonaqpərvərliyi və insansevərliyi ilə seçilən Azərbaycan xalqının tolerant münasibəti nəticəsində onlar burada öz milli-mədəni irslərini, adət-ənənələrini və dini inanclarını qoruyub-saxlaya biliblər. Məskunlaşdıqları məkanda hər cür diqqət və qayı ilə əhatə olunan bu xalqlar da, özlərini bu torpağın övladları, Azərbaycanı doğma vətənləri sayırlar. Bunu ölkəmizdə doğulan və hansısa səbəbdən bu gün əcnəbi ölkələrdə yaşayan xalqların təmsilçiləri belə, etiraf edir, onlar özlərini azərbaycanlı sayır, yaşadığı ölkələrdə Azərbaycanı təmsil etməklə ölkəmizə bacardıqları töhfələri verməyə çalışırlar.

Müstəqilliyinin ilk illərində qarşılaşdığı bütün çətinliklərə və məhrumiyyətlərə baxmayaraq, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışı ilə ölkəmizdə tolerantlıq və multikulturalizm ənənələrinin bərpası istiqamətində çox böyük işlər görüldü. O dövrdə respublikamızda sosial-siyasi vəziyyət elə bir həddə çatmışdı ki, ölkəmiz qardaş qırğını qarşısında idi.

Təkcə ölkəmizdə deyil, bütün postsovet məkanında baş qaldıran müxtəlif növ siyasi, dini və hərbi qarşıdurmalar, radikalizm və separatizm halları, az bir müddətdə bütün xalqları biri-birinə qarşı qoydu. Radikalizm və separatizm halları gücləndi, mənfur ermənilərin ölkəmizə qarşı torpaq iddiası ilə çıxış etməsi, ölkədə milli zəmində qarşıdurmaların yaranmasına rəvac verdi. Ölkəmizin cənubunda "talış müğan respublikası"nın yaradılması iddiası, şimalında isə "ləzgiistan respublikası"nın yaradılmasını istəyən radikal qüvvələr meydana çıxdı. Bu qüvvələr isə əsasən xarəcdən, ələlxüsus da Rusiya və İrandan idarə olunurdular. Belə bir ağır vəziyyətlə üz-üzə qalan Azərbaycan dövləti, məhz Ulu Öndərin uzaqgörən siyasi iradəsi ilə yaranmış vəziyyətdən çıxış bildi. Bununla belə, ölkədə millətlər və dinlərarası dialoqa böyük ehtiyac yaranmışdı.

Baxmayaraq ki, Azərbaycan hər zaman dini və milli tolerantlığın yüksək səviyyədə olduğu bir ölkə sayılıb. Ərazisi müxtəlif sivilizasiyaların qovuşduğu, ayrı-ayrı millətlərin və konfessiya nümayəndələrinin sülh içində yaşadığı bir məkan olan Azərbaycanda tarixin müxtəlif dövrlərində istər azərbaycanlılar, istərsə də digər xalqlar özlərinin mədəniyyətini, adət-ənənələrini nəinki qoruyub saxlayıblar, həmçinin onu inkişaf etdirə biliblər. Azərbaycan dövləti də tolerantlıq və multikulturalizm prinsiplərinə sadıq qalaraq onların dil, din və adətlərinin fərqliliyini qorumaq üçün geniş imkanlar yaradıb. Eyni zamanda, burada müxtəlif xalqların ümumi adət-ənənələri və birgəyaşayış təzi də formalaşmış. Özünün humanist, sülhsevər xüsusiyyətləri ilə seçilən Azərbaycan xalqı ölkəmizin ərazilərində coğrafi mövqə baxımından da multikulturalizmin inkişaf etdirilməsi üçün əlverişli şərait yaradıb. Məhz buna görə, bu gün də Azərbaycan multikulturalizmə böyük əhəmiyyət verən bir ölkə kimi tanınır.

Məlumdur ki, qloballaşan dünyamızın ən mütərəqqi dəyərlərindən hesab olunan dini tolerantlıq və multikulturalizm bir ideya kimi, ilk əvvəl Qərbdə, Avropada meydana gəlib. Hazırda bu ideyanın iflasa uğradığını iddia edən də, məhz həmin dövlətlərin başçıları və siyasətçiləridir. Onların bu iddialarına baxmayaraq, Azərbaycan mühitində multikulturalizm, artıq cəmiyyətin əxlaq kateqoriyasına, nümunəvi birgəyaşayış normasına və xalqımızın həyat tərzinə çevrilib.

Qeyd edək ki, bütün bu illər ərzində tolerantlıq və multikulturalizm Azərbaycanda həm də əsrlərdən bəri formalaşan dəyər sisteminə çevrilib. Multikulturalizmin bütün vacib xüsusiyyətləri, mənəvi və psixoloji potensialı, dini loyallığı, bəşəri dəyərlərə açıqlığı azərbaycanlılar və bu məkanda yaşayan bütün etnik xalqlar tərəfindən milli dəyərlər sisteminin əsas elementi kimi qəbul olunub. Multikulturalizmin ölkəmizdə məhz bu formada qəbul olunması, eləcə də hüquqi və siyasi müstəvidə öz yerini tapması Ulu Öndər Heydər Əliyevin müstəsna xidmətinin nəticəsidir.

Bu gün həm dinşünas alimlər, həm də digər dinlərin nümayəndələri də etiraf edirlər ki, Azərbaycan çoxkonfessiyalı, çoxmillətli bir ölkədir və burada tarixən müxtəlif dini, milli-etnik mədəniyyətlər təşəkkül

tapıb. Eyni zamanda Azərbaycan həm də multikulturalizmin və tolerantlığın qorunaraq inkişaf etdirilməsi baxımından böyük təcrübəyə malik dövlətdir.

Uğurlara baxmayaraq, ölkəmiz hər zaman bu sahədə beynəlxalq təcrübələrin öyrənilməsinə də daim diqqət mərkəzində saxlayıb.

Soni illər ölkəmizdə keçirilən çoxsaylı beynəlxalq tədbirlərdə dünyada milli və dini tolerantlığın gücləndirilməsi, multikultural dəyərlərin təbliği, dini zəmində ekstremizmə və ayrı-seçkiliyə qarşı birgə mübarizə yollarının araşdırılması, fərqli dinlərin və mədəniyyətlərin daşıyıcısı olan insanlar arasında dialoq və qarşılıqlı anlaşmanın bərqərar edilməsi kimi aktual problemlər geniş müzakirə edilib və mühüm qərarlar qəbul olunub.

Azərbaycanda tolerantlıq və multikulturalizm siyasətinin bugünkü inkişaf mərhələsinə çatmasında Prezident İlham Əliyevin uzaqgörən siyasi fəaliyyəti xüsusi qeyd olunmalıdır. Dövlət başçımız tolerantlıq və multikulturalizmi tarixən xalqımıza məxsus böyük sərvət kimi dəyərləndirərək Azərbaycanda bu ənənələrin qorunub saxlanması, daha da inkişaf etdirilməsi və geniş təbliğ olunması məqsədi ilə çox böyük işlərə və layihələr dəstək verib. 2016-cı ilin respublikamızda "Multikulturalizm ili" elan edilməsi ilə bağlı Prezident İlham Əliyevin Sərəncamı da bu baxımdan müstəsna əhəmiyyət kəsb edib.

Sərəncamın əhəmiyyətini Prezident İlham Əliyev Nazirlər Kabinetinin 2015-ci ilin sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına və qarşıda duran vəzifələrə həsr olunan iclasındakı nitqində bu bu cür diqqətə çatdırıb: "Azərbaycan multikulturalizmlə bağlı çox böyük işlər görüb. Azərbaycan nümunəsi göstərir ki, multikulturalizm yaşayır. Baxmayaraq ki, bəzi siyasətçilər multikulturalizmin iflasa uğradığını iddia edirlər. Bəlkə haradasa iflasa uğrayıb. Amma Azərbaycanda yaşayır və bu meyillər, bu ideyalar güclənir, ictimaiyyətdən də daha çox dəstək alır. Biz bu yolla davam edəcəyik. Məhz buna görə də 2016-cı il Azərbaycanda "Multikulturalizm ili" elan olunur".

"Multikulturalizm ili" çərçivəsində ölkəmizdə həyata keçirilən bir çox yerli və beynəlxalq miqyaslı tədbirlər də, Azərbaycanın təmsalında tolerantlıq və multikulturalizm ideyalarının iflasa uğramadığını açıq şəkildə ortaya qoya bildi. Bu tədbirlərdə iştirak edən beynəlxalq qurumların təmsilçiləri də, öz çıxışlarında etiraf etdilər ki, Azərbaycan özünün multikulturalizmə və tolerantlığa münasibəti ilə bütün dünyaya nümunə ola biləcəyini bir daha sübut etdi. Keçirilən tədbirlərin miqyası ölkəmizin bütün dünyada müxtəlif xalqların və dinlərin birgə, qardaşcasına yaşadığı mədəniyyət və təfəkkür mərkəzi kimi tanınmasında mühüm rol oynadı.

Bu baxımdan bu gün tam əminliklə deyə bilərik ki, tolerantlığın və multikulturalizmin Azərbaycan nümunəsi təkcə qorunaraq inkişaf etdirilmir, həm də sözün həqiqi mənasında, bütün dünyada təbliğ və təşviq olunur. Bu da heç kimə sirr deyil ki, multikulturalizmin Azərbaycan modeli, artıq dünyanı bir çox yerlərində qəbul olunmuş bir reallıqdır.

Bununla belə, bu gün də ölkəmizin müxtəlif bölgələrində müəyyən qruplar tərəfindən radikal dini qarşıdurmalara cəhdlər olunur. Bu kimi hadisələrin qarşısının məhz, yerli dindarlar tərəfindən alınması və onların fəaliyyətinin qanun çərçivəsində məhdudlaşdırılması da dini dözümlülüyün və multikulturalizmin açıq təzahürüdür. Bununla da, səmavi dinlərin əsl prinsiplərinin daha dərinlən öyrənilməsi istiqamətində maarifləndirmə işlərinə daha çox üstünlük verilir.

Ölkəmizdə "Dini etiqad azadlığı haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tələblərinə uyğun olaraq vətəndaşlara hər cür şərait yaradılır ki, onlar heç bir mane ilə üzləşmədən öz inincların yerinə yetirə bilsinlər. Lakin onu da qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycanın sürətli inkişafını, ölkədəki sabitliyi, vətəndaş həmrəyliyi, dini və milli tolerantlıq mühitini gözü götürməyən bəzi daxili qruplar, xarici qüvvələrin köləsinə çevrilərək, ölkədə qarışıqlıq və qarşıdurma yaratmağa cəhdlər edirlər.

Azərbaycan dövləti ölkədəki dini ibadət azadlığından və multikultural mühitdən sui-istifadə edən bəzi təriqətlərin, missioner təşkilatların antimill fəaliyyətinə qarşı qəti və bərk mövqə nümayiş etdirir və bu kimi cəhdlərin qarşısı qətiyyətlə alınır.

Qloballaşan müasir dünyamızda mövcud olan ikili standartlar, irqçilik, separatizm, islamofobiya, ksenofobiya və digər mürtəce meyillər, o cümlədən multikulturalizmin iflasa uğraması barədə bəzi Qərb dairələrinin ortaya qoyduğu iddialar, Azərbaycanda mövcud olan multikultural mühit və tolerantlıq qarşısında çox aciz görünür və özünün qeyri-obyektivliyi ilə diqqət çəkir. Azərbaycanda mövcud olan tolerant mühitin qorunması vəzifəli şəxslərin və din xadimlərinin vəzifə borcudursa, ölkəmizdə məskunlaşan insanlar və dinlər arasında mövcud olan bu mehribanlıq, dostluğu və qardaşlığı qoruyub saxlamaq, daha da möhkəmləndirərək gələcək nəsillərə ötürmək isə hər birimizin vətəndaşlıq borcudur.